

Izložba *Dr. Elza Kučera* Autori izložbe: Luka Boršić i Ivana Skuhala Karasman

Od 13. do 24. studenoga 2023. godine u predvorju zagrebačke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu može se razgledati izložba *Dr. Elza Kučera*. Izložba je nastala u suradnji Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu s Institutom za filozofiju, a na njezinom ceremonijalnom otvorenju posjetiteljima su se obratili glavna ravnateljica knjižnice prof. dr. sc. Ivanka Stričević, ravnatelj Instituta za filozofiju dr. sc. Luka Boršić, ravnateljica Uprave za arhive, knjižnice i muzeje i izaslanica ministrice kulture i medija Anuška Deranja Crnokić, viša znanstvena suradnica u Odsjeku za povijest prirodnih i matematičkih znanosti Hrvatska akademije znanosti i umjetnosti dr. sc. Marijana Borić te znanstvena savjetnica pri Institutu za filozofiju dr. sc. Ivana Skuhala Karasman. Već i svečanost same prigode svjedoči rastućoj svijesti o važnosti izuzetne učenjakinje kojoj je izložba posvećena, a koja je još do prije manje od deset godina bila razmjerno nepoznata čak i među intelektualnim krugovima. Elza Kučera utrla je put mnogim ženama ne u jednoj, nego čak tri različite discipline, pa je tako danas pamtimo kao prvu Hrvatice koja je doktorirala filozofiju, prvu knjižničarku i prvu eksperimentalnu psihologinju na ovim prostorima.

Ivana Skuhala Karasman i Luka Boršić na Elzu Kučeru 'naišli' su prilikom sastavljanja leksikona *Naše žene* 2016. godine, da bi ubrzo ustanovili kako se iza oskudnih, a nerijetko i netočnih navoda o njoj krije jedna nesvakidašnja ličnost. Ovaj inicijalni interes prerastao je u dugogodišnje istraživanje čiji su se rezultati pretočili u monografiju *Dr. Elza Kučera* objavljenju 2022. godine u izdavaštvu Instituta za filozofiju, a dotična izložba pokušaj je da se priča o Elzi Kučeri u komprimiranijem formatu predstavi široj publici. Na dvadeset postavljenih panoa čitamo tako o Elzinom najranijem djetinjstvu, obiteljskim okolnostima i obrazovanju, usput doznajući i zgodne crtice iz njezina života, poput one da se na slikama rijetko kada smiješila zbog problema sa zubima, te da je prilikom pohađanja čuvenog Ženskog lica u Zagrebu sve ispite polagala pismeno zbog mucanja. Njezinom kasnijem akademskom putu, sukladno trima smjerovima na koja se razgranao, posvećeno je više zasebnih panoa. No, s obzirom na bogatstvo njezinog života – kako profesionalnog, tako i privatnog – bilo je, otkrivaju autori izložbe, izazovno sažeti ga na toliko ograničen prostor. Naime, nakon položene mature Elza Kučera putuje na studije u Beč, gdje upisuje trgovačku školu a paralelno sluša predavanja iz filozofije. Ubrzo se vraća u Zagreb i studira na Mudroslovnom fakultetu Kraljevskog sveučilišta Franje Josipa I., da bi 1905.

godine otišla u Zürich i tamo stekla doktorat iz filozofije. Po povratku u Zagreb radi u knjižnici, bavi se psihologijskim istraživanjima ali uvijek ostaje u doticaju i s filozofijom. Štoviše, po uzoru na filozofske kolokvije kakvima je nazočila u Bonnu, počinje organizirati slične događaje u Zagrebu, i to čak njih šezdeset sedam u razdoblju od šest godina (od 1924. do 1930.). Bila je i vrlo predana u održavanju prijateljstava i poznanstava, pa tako za sobom ostavlja preko 2100 poslanih i gotovo 8000 primljenih pisama, koja je razmjenjivala ne samo s čuvenim učenjacima, filozofima, filozofkinjama, pedagoginjama i književnicama svoga doba, nego i sa svojom obitelji i kućnom pomoćnicom. Kao što je ranije istaknuto, Elza Kučera slovi i za prvu ženu knjižničarku na našem području, te se do 1940-ih godina zahvaljujući svojoj pedantnosti i marljivosti uspjela sve do položaja zamjenice ravnatelja tadašnje Kraljevske sveučilišne knjižnice (a današnje NSK). Puno je vremena provodila i u psihologijskim laboratorijima, koji je nastavljaju privlačiti i u umirovljeničkim danima; na kraju krajeva, bila je prva eksperimentalna psihologinja na našem podneblju i jedna od pionirki te profesije u svijetu.

Ipak, mnogo je pažnje posvećeno tome da se kroz eksponate prikaže i osobna strana njezina života; doznajemo stoga da je Elza bila vična poeziji, da je najdublji emocionalni odnos u životu vjerojatno ostvarila s Camilom Lucernom, svojom nekadašnjom učiteljicom iz Ženskog liceja pored koje je i pokopana, te da je u svojoj oporuci izrijekom tražila da se njezino tijelo sahrani »bez ikakve vjeroispovjesno-religijske potpore« Uz opisane panoe izloženi su i njezini osobni predmeti, kao što je pisaaća mašina i srebrni broš te dokumenti i rukopisi.

Dva su razloga koja vrijeme i mjesto predstavljanja izložbe čine posebno prikladnim: kao prvo, ove godine slavimo 140. obljetnicu filozofkinjina rođenja, a Institut za filozofiju, ističe Luka Boršić na otvorenju izložbe, uskoro će pokrenuti i nagradu Elza Kučera namijenjenu afirmaciji ženskog doprinosa u filozofiji. Drugo je pak vezano uz rad same ustanove u kojoj je izložba postavljena: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu 2023. godine manifestacijom *Žene u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici* obilježava postignuća žena u znanosti i knjižničarstvu, pa je sasvim razumljivo da se u sklopu toga projekta oda posebno priznanje prvoj hrvatskoj knjižničarki, koja je u prostorijama biblioteke provela čitav svoj radni vijek.